

Järnvägsforskning på Nordic Rail och Transportforum

Nordic Rail på Elmia i Jönköping i oktober lockade 3 500 besökare och drygt 200 utställare.

Företrädare för Järnvägsgruppen KTH, CHARMEK och VTI höll bla i den gemensamma montern en serie uppskattade föredrag om aktuell forskning.

Uppenbarligen passade många besökare på att spontant besöka det lilla föredragsutrymmet – det låg nära till hands när man ändå var på utställningen.

Nu närmar sig nästa stora tillfälle för svensk järnvägsforskning att offentligt redovisa resultat: Transportforum 2002 som

hålls den 9 och 10 januari, traditionsenligt i Linköping.

Ett urval av det järnvägsrelaterade programmet redovisas på nästa sida.

Boka också in nästa Nordic Rail som hålls den 7–9 oktober 2003.

Thomas Johansson
Redaktör

Järnvägsgruppen KTH

Järnvägsgruppen KTH – Centrum i forskning och utbildning i järnvägsteknik bildades formellt i april 1996. Syftet är att ta vara på och utveckla den järnvägstekniska kompetens som finns vid högskolan.

Järnvägsgruppen består av åtta avdelningar som var och en representerar olika järnvägstekniska discipliner.

Merparten av Järnvägsgruppens finansiering regleras via avtal mellan KTH, Bombardier Transportation (fd Adtranz Sweden), SJ AB, Green Cargo AB, Euromaint AB, Banverket, SL och Vinnova.

Järnvägsgruppens forskning ska vara inriktad mot problemställningar som

- är kritiska för järnvägssystemets effektivitet och konkurrenskraft
- avser att förbättra systemets prestanda samt öka intäkter och/eller minska kostnaderna.

JÄRNVÄGSGRUPPEN KTH

Centrum för forskning och utbildning i järnvägsteknik

JÄRNVÄGSGRUPPEN KTH
Kungl Tekniska Högskolan
100 44 Stockholm

Ansvarig utgivare
Professor Stefan Östlund
Tel 08-790 77 45
Fax 08-20 52 68
e-post stefan@ekc.kth.se

Redaktör
Thomas Johansson
TJ Kommunikation
Tel 070-727 49 51
Fax 08-81 57 72
e-post tjkomm@bahnhof.se

Aktuell forskning vid Järnvägsgruppen KTH:

Aktiv lateralfjädring höjer komforten

Tack vare bland annat korglutningsteknik är det idag vanligt att tåg körs i högre hastigheter än vad järnvägarna ursprungligen byggdes för. Högre hastigheter ökar dock risken för vibrationer och annat som kan störa komforten. För att i viss mån motverka detta används mjuka fjädrar.

Då ökar å andra sidan risken att vagnskorgen vid färd i kurva flyttas i sidled så snabbt att det ändlägesstopp som begränsar sidorörelser mellan boggi och vagnskorg träffas med så stor kraft att komforten blir lidande.

Dessutom läses sekundärfjädringen (fjädersystemet mellan vagnskorg och boggi) under den tid som ändlägesstoppet är i funktion. Detta är också negativt ur komfortsynpunkt.

Hos järnvägsfordon med breda vagnskorgar måste ändlägesstoppen placeras så att sidorörelsen blir mindre jämfört med vagnar med smalare korg; de bredare korgarna riskerar att vid snabb kurvkörning hamna för långt ut i sidled och överskrida den tillåtna profilen. Fordonen med bred vagnskorg riskerar att få sämre komfort eftersom ändläget uppnås snabbare.

Att kunna styra vagns-

korgens rörelser i sidled är således önskvärt för att erbjuda god komfort. Vid Institutionen för elektrotekniska system, avdelningen för elektriska maskiner och effektelektronik arbetar civilingenjör Peter Kjellkvist sedan 1996 med just detta. Arbetet har den inofficiella svenska titeln "Elektromekaniska don för aktiv lateralfjädring av järnvägsfordon". Handledare är professor Stefan Östlund.

Denna forskning är kopplad till andra arbeten som inom ämnesområdet "Effektiva tågssystem" vid Järnvägsgruppen KTH utförs beträffande exempelvis bredare vagnskorgar. Peter Kjellkvist erhöll 1999 tekno-

– Att kunna styra vagnskorgens rörelser i sidled är önskvärt för att erbjuda god komfort, säger Peter Kjellkvist som under våren disputerar i ämnet.

logie licentiatexamen på avhandlingen "Electromechanical Actuators for Active Lateral Suspension in Rail Vehicles". Under våren 2002 planerar Peter Kjellkvist att disputerar i detta ämne.

Craven har varit att donet dels snabbt ska reagera och korrigera vagnskorgens rörelser, dels inte ta för stor plats eftersom den ska monteras mellan boggens vaggbalk och korgen. I princip ska den kunna ersätta de lateralfjädringsstödämpare som idag används.

– Idén är inte ny, men

själva muskeln för att kunna styra vagnens lateralfjädring har hittills saknats, säger Peter Kjellqvist.

– Vi har utgått från att utnyttja ett elektromekaniskt system, inte hydraulik eller tryckluft. Elektricitet finns ju i de flesta tåg.

I exempelvis snabbtågen X2000 skulle man för att styra lateralfjädringen kunna utnyttja den signal som accelerometern i tågets framände alstrar och som används för att styra korglutningen.

Utrustningen, som på engelska kallas Hold Off Device, HOD, är uppbyggd av en elektromotor i vars rotor en rullmutter är

monterad. I muttern löper en skruv som dras in i motorn eller skjuts ut från den, beroende på rotorns och rullmutterns rotationsriktning. Motor och skruv är med gummibussningar fästade i boggi respektive vagnskorg.

Genom att snabbt styra rotorns rotationsriktning och varvtal påverkas positionen mellan boggi och vagnskorg. Snabba förändringar, endast bråkdelar av ett fullt varv, kompenserar för ojämnheter i spårslaget, medan mer långsamma ändringar i förhållandet mellan korg och boggi kompenserar för centrifugalkraften i kurvor.

Peter Kjellqvist påpekar att det är stora

krafter som måste hanteras. Lite förenklat gäller det att flytta upp till två ton 30 gånger per sekund. Hela slaglängden är 20–30 mm åt vardera hållet från mittläget, men då sker förflyttningen relativt långsamt.

Inom forskningsprojektet studeras vilka effekter denna typ av aktiv lateralfjädring har på komforten.

Av hittills erhållna värden framgår att apparaten motsvarar förväntningarna på rakspår och i cirkulärkurvor. Däremot återstår ännu en del arbete för att få bättre komfort också i övergångskurvor.

Träffa järnvägsforskarna under Transportforum 2002 i Linköping!

Onsdag 9 jan

Effektivare godstransporter, kombi m m

Session 11, kl 13.30–15.30

Framtida vagnslastsystem. Peter Bark, TFK
Nya koncept för kombi. Evert Andersson, KTH
Snabbgodståg nu och i framtiden. Gerhard Troche, KTH
Blekinge Combi Shuttle. Jockum Ressel, Ressel Consulting AB

Effektivare godstransporter, teknik

Session 11, kl 16.00–18.00

Högre axellaster på befintliga broar. Gerard James, KTH
Löpverk för högre axellaster och hastigheter. Sebastian Stichel, KTH
Duolok för större flexibilitet. Stefan Östlund, KTH

Trafiklösningar, exempel

Session 1, kl 16.00–18.00

Behovs- och miljöanpassad kollektivtrafik i glebygd och mindre tätorter. Praktikfall Olofström.
Sven-Allan Bjerkemo, Bjerkemo Konsult
Svealandbanan – ny järnvägsförbindelse med ökad efterfrågan. Oskar Fröidh, KTH
Light Rail – Light Cost II. Ragnar Hedström, VTI
Tågtaxi – ytäckande komplement till tågresor
Kurt Hultgren, SJ AB
Spårvägstrafikens utveckling i Stockholm under 1900-talet
Tomas Ekman, KTH

Torsdag 10 januari

Spår och spårkomfort

Session 33, kl 09.00–10.30

UICs komfortprov med Pendolino och VTIs forskningstema "Innovativ järnvägsteknik"
Johan Förstberg och Björn Kufver, VTI
Erfaringer mht sporets kvalitet för belastning på infrastruktur och krengetog på jernbanenettet i Norge
Hallstein Gåsenyr, Jernbaneverket, Norge
Spåraxlar, kriterier för byte eller fortsatt underhåll
Ragnar Hedström, VTI

Interoperabilitet och säkerhet

Session 33, kl 11.00–13.00

Europastandard för gränslös trafik
Mickael Fransson, Bombardier
Järnvägssystemets sårbarhet
Mats Wiklund, VTI
Tågsäkerhet! Självklarhet nu och i framtiden
Mats Häggglund, Bombardier Transportation

Järnvägens kapacitet

Session 33, kl 11.00–13.00

Svensk forskning och internationellt samarbete
Magnus Wahlborg, Banverket
Framtida tågtrafikstyrning
Bengt Sandblad och Peter Hellström, Uppsala universitet
Infrastruktur för flexibel tågföring. Anders Lindahl, KTH
Simulering av passagerarutbytesprocessen på tåg
Wiktorina Heinz, KTH

Metodseminarium om kombitransporter väg/järnväg

Session 34, kl 09.00–10.30

KTHs forskningsprogram "Effektiva tågssystem"
Bo-Lennart Nelldal, KTH
Marknadsanalys med nya mått
Jakob Wajzman, Green Cargo/KTH
Utvals- och kostnadsmodell för järnvägstransporter
Gerhard Troche, KTH
Vad styr transportkundernas val? Bo-Lennart Nelldal, KTH

HGUs forskningsprogram "Kombinerade transporter mellan landsväg och järnväg"

Session 34, kl 11.00–13.00

Beslutskriterier vid val av transportsätt – kombiperspektiv
Berni Saxin, HGU
Utveckling och test av en ansats för deterministisk modellering av kombitrafik. Jonas Flodén, HGU
Miljön – vilken vikt har den vid inköp av godstransporter?
Catrin Lamngård, HGU
Avreglering och kostnadsstruktur. Petra Stelling, HGU

CTHs forskningsprogram "Kombinerade transporter mellan landsväg och järnväg"

Session 34, kl 14.00–16.00

Expresskombi – hur kan järnvägen positionera sig mellan flyg- och lastbilstransporter? Sofia Ohnell, CTH
Hur kan järnvägen användas för små flöden på medellånga avstånd? Fredrik Bärthel, CTH
Kombitransporter ur åkeriers och speditörers perspektiv – vad är förutsättningarna för att använda kombi? Agnes Andersson, CTH

Järnvägsgruppens avdelningar

JÄRNVÄGSTEKNIK
Professor Evert Andersson
Tel 08-790 76 28
Fax 08-790 76 29
e-post everta@fkt.kth.se

TRAFIK OCH LOGISTIK
Adj professor Bo Lennart Nelldal
Tel 08-790 80 09, 08-762 30 56
Fax 08 21 28 99; 08-762 40 27
e-post bolle@infra.kth.se

LÄTTKONSTRUKTIONER
Professor Dan Zenkert
Tel 08-790 64 35
Fax 08-20 78 65
e-post danz@flyg.kth.se

BYGGVETENSKAP
Professor Håkan Sundquist
Tel 08-790 80 30
Fax 08-21 69 49
e-post hsund@struct.kth.se

ELEKTRISKA MASKINER OCH
EFFEKTELEKTRONIK
Professor Stefan Östlund
Tel 08-790 77 45
Fax 08-20 52 68
e-post stefan@ekc.kth.se

MARCUS WALLENBERGLABORATORIET
FÖR LJUD- OCH VIBRATIONSFORSKNING
Professor Anders Nilsson
Tel 08-790 79 41
Fax 08-790 69 82
e-post andersni@fkt.kth.se

MASKINELEMENT
Tekn dr Ulf Olofsson
Tel 08-790 63 04
Fax 08-20 22 87
e-post ulfo@damek.kth.se

SÄKERHETSFORSKNING
Professor Torbjörn Thedéen
Tel 08-790 73 12
Fax 08-790 75 30
e-post@ce.kth.se

Ny publikation

Nelldal B-L, Troche G
Europakorridorerna – ett bredband för fysiska transporter.
TRITA IP AR 01-97